

Kazalište sjena u vrtiću

Peršić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:407960>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-07**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

PETRA PERŠIĆ

KAZALIŠTE SJENA U VRTIĆU

Završni rad

Pula, rujan 2017.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

PETRA PERŠIĆ

KAZALIŠTE SJENA U VRTIĆU

Završni rad

JMBAG: 03030499678, redoviti student

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Lutkarstvo i scenska kultura

Umjetničko područje: Kazališna umjetnost

Umjetničko polje: Lutkarstvo

Umjetnička grana: Lutke sjene

Mentor: Breza Žižović mag. art. paed., pred.

Pula, rujan 2017.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidatkinja za prvostupnicu _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli, _____

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____
_____

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

_____

Sadržaj:

1. UVOD	1
2. SVJETLOST.....	2
3. SJENA	3
4. KAZALIŠTE SJENA	6
4.1. Lutke sjene.....	8
4.1.1. Obilježja lutaka sjena.....	9
4.1.2. Kontrolni mehanizam i animacija lutaka sjena.....	9
4.2. Upotreba raznih materijala u kazalištu	10
5. DIJETE, ODGOJITELJ I LUTKA.....	12
6. KREATIVNA RADIONICA „LUTKE IZ SJENE“	14
7. PRVODOĐENJE SCENSKE AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU	16
8. ANALIZA DJEČJIH RADOVA	25
9. ZAKLJUČAK.....	30
10. LITERATURA.....	31
11. SAŽETAK.....	33

1. UVOD

Nije upitno da je djeci potreban kognitivan i afektivan razvoj, a takav se razvoj može postići igrom. U suvremenom je svijetu djeci teže približiti pojam kulture jer se veća važnost pridaje tehnologiji i informatizaciji, a pažnja je djece usmjerena na računalne igre. Također, djeci je važno pružiti što više znanja pomoću kojih će stjecati nova iskustva potrebna za njihovo kvalitetno odrastanje. Pojam lutkarstva vezujemo uz igru koja ima funkciju boljeg razumijevanja pojava u svijetu i spoznaja o sebi. Dijete pomoću ruku, lutaka i raznih predmeta može samostalno osmisliti igru putem koje će izraziti svoja stanja i emocije, dati značaj nekom predmetu te ostvariti pozitivan odnos između sebe i lika kojeg oponaša. Kazalište sjena je igra koja se predstavlja kao sastavni dio djetetova života, te ono upravo kroz igru može izraziti svoju kreativnost i samostalnost. Kroz lutkarstvo se igramo, odnosno dolazi do igranja s lutkom pomoću koje se mogu osmisliti razne igre koje će potaknuti dijete na aktivno sudjelovanje u raznim aktivnostima.

U nastavku ovoga završnog rada značajnu ulogu pridodala sam igri koju sam provela kroz aktivnosti s djecom. Pomoću provedenih aktivnosti djeca su stekla nova znanja koja će im biti korisna u daljnjem radu. Naime, tijekom aktivnosti ona su izražavala svoju samostalnost, kreativnost i zainteresiranost. Budući da lutka ima veliki značaj u čovjekovu životu jer omogućava izražavanje trenutačnog stanja i ponašanja, omogućila sam djeci da samostalno izrade svoje lutke pomoću kojih su osmislili razne igre. Glumeći u određenoj predstavi, dijete može izraziti svoje osjećaje i proširiti granice svog iskustva, odnosno izraziti svoj scenski izričaj. Svako dijete ima određeni talent koji mu omogućuje razvoj nadprosječnih sposobnosti u specifičnim područjima. Tijekom provedbe aktivnosti važno je djecu upoznati s karakteristikama kazališta sjena pri čemu će od velike pomoći biti literatura koja je namijenjena djeci i odraslima. Prilikom prvog doticaja s kazalištem sjena, djetetu moramo osigurati odgovarajuću okolinu za stjecanje novih iskustava te pritom birati materijale kojima ćemo poticati njegov interes i želju za samostalnim radom te na taj način istodobno zadovoljiti i njegove potrebe. Nakon teorijskog dijela rada u kojemu je dan uvid u karakteristike kazališta sjena, donosi se opis aktivnosti koju sam provela s djecom srednje i starije predškolske dobi pod nazivom „Kazalište sjena“. U nastavku sam se orijentirala na analizu dječjih radova te potom donijela zaključak.

2. SVJETLOST

Svjetlost možemo definirati kao zračenje, a svima je znana kao pojava pomoću koje možemo vidjeti. Ljudi ju često olako shvaćaju kao uobičajenu pojavu ne imajući na umu njezinu vrijednost. Djeca bi se već u najranijoj dobi trebala susresti s definicijom svjetlosti kroz razne aktivnosti i animacije koje su prilagođene njihovom uzrastu. Svjetlost dobivamo korištenjem sunčeve svjetlosti ili samostalnim stvaranjem svjetlosti koja je dobivena na umjetan način korištenjem raznih predmeta koji su dostupni ili predmeta koje možemo sami izraditi. Djeci valja objasniti da svjetlost možemo vidjeti pomoću naših očiju koje nam omogućuju razlikovanje boja koje se pojavljuju unutar svjetlosti. Njezinim isijavanjem vidimo boje među kojima su najčešće: ljubičasta, plava, zelena, žuta, narančasta i crvena. Svjetlost možemo stvoriti pomoću žarulja, vatre, baklje i raznih drugih predmeta. U dječjem vrtiću možemo primjerice koristiti žarulje koje ćemo postaviti unutar neke lampe koja će se uključiti u strujni krug i na taj način omogućiti osvjetljavanje prostora koji je prekriven tamom. Proučavajući svjetlost djeca mogu uočiti da će, ukoliko postave neki predmet ili pomoću tijela prekriju dio svjetlosti, nastati tama, odnosno sjena koja će njima biti nepoznat pojam.

Slika 1. Svjetlost

Izvor: fotografirala Petra Peršić, 20. 7. 2017.

3. SJENA

„Svijet kojim se krećemo podjednako je napučen živim i neživim bićima i njihovim sjenama, koje su po svojoj prirodi nestalne i nestvarne. Svojestvo sjene jest kretanje, ona se pomiče slijedeći Sunce koje putuje nebom. Stoga je sjena vjerni prijatelj svega što postoji u svijetu. Rođena je izlaskom Sunca, a nestaje njegovim zalaskom, budeći u promatraču nešto tajanstveno, neuhvatljivo, mistično. U svijetu sjena sve je obojeno jednom bojom, kompenom tame, a on egzistira paralelno sa svijetom svjetlosti i duginih boja te ne postoji bez njega. Tako možemo reći da se sjena rađa iz odnosa ovisnosti o predmetu i svjetlosti.“ (Županić-Benić, M., 2009: 51 str.)

Ovime započinjem priču o sjenama koje su oduvijek predstavljale važnu ulogu u našim životima. Djeca u najranijoj dobi počinju istraživati sjene koje stvaraju vlastitim tijelom ili uz pomoć raznih predmeta. Sjena predstavlja površinu na koju nikada ne padne zraka svjetlosti, to je prostor u potpunosti zaklonjen od Sunca. Sjena se definira kao ploha koja se označava kao svjetlosna mrlja ili prepreka koja je zaklonjena od svjetlosti. Kako bismo stvorili sjenu potreban nam je izvor svjetlosti kojega ćemo prekriti tijelom ili nekim predmetom. Ako, primjerice, osvijetljenu plohu prekrijemo nekim predmetom možemo postići plošni odraz predmeta na plohi koji nam omogućava stvaranje raznih animacija i likova. Pomoću plošnog odraza lutkama možemo bolje dočarati pokret te možemo stvoriti razne animacije koje će zainteresirati djecu i odrasle. Važno je djecu naučiti što označava pojam plohe te što sve možemo pomoću plohe postići. Djeci možemo razgovorom, raznovrsnim aktivnostima i prikazom primjera plohe ukazati na njezine bitne karakteristike. Ploha se, naime, predstavlja kao oblik koji ima širinu i visinu, odnosno svoje dvije dimenzije.

Postoje mnoge poslovice koje vezujemo uz pojam sjena. Primjerice često nailazimo na frazu „bojati se svoje sjene“ ili „biti nečija sjena“ u značenju „bojati se samoga sebe i svojih uspjeha“ te „često se uspoređivati s kime“. No, što zapravo predstavlja sjena, što je njezino pravo značenje? U rječnicima stranih jezika možemo pronaći razne nazive za sjenu. Primjerice, u engleskom-hrvatskom, hrvatsko-engleskom rječniku možemo pronaći riječ *shadow* koja označava *sjenu, suton, sumrak, koprenu, veo, laki nagovještaj, dah, sablast, nerazdvojnog prijatelja, uhodu*. (Božić, D., 2006: 447 str.) U rječniku hrvatskoga jezika sjena je opisana kao *mjesto*

zaklonjeno tako da u nj izravno ne prodire svjetlost, prostor zaklonjen od sunca. (Anić, V., 2007: 513 str.) Odrasli se ljudi i djeca sa sjenom susreću često i u različitim situacijama. Primjerice, ponekad možemo u sobi na zidu vidjeti sjenu svoga tijela ili nekog predmeta koji nam se nalazi u blizini. Djeca se u najmlađoj dobi mogu preplašiti svoje sjene, no s vremenom ju počinju promatrati i istraživati. Kroz razne aktivnosti i igre sjenu možemo približiti djeci, ali je važno na samome početku djeci objasniti pojam sjene na način da im ukažemo na njezine bitne karakteristike. Nakon što djeca usvoje osnovne pojmove možemo im ukazati na mogućnost stvaranja vlastitih sjene pomoću tijela kreiranjem različitih likova kao što su primjerice životinje.

Slika 2. Dijete istražuje vlastitu sjenu

Izvor: fotografirala Petra Rački, 3. 7. 2017.

Istraživanjem svoje sjene dijete mora doći do spoznaje da su svjetlost i sjena međusobno zavisni. „*Dijete treba vlastito iskustvo. Nitko mu to vlastito iskustvo ne može dati, prenijeti ili zamijeniti. Dijete će ga steći vlastitom aktivnošću i djelovanjem.*“ (Miljak A., 2009: 2 str.) Ukoliko se svjetlost ugasi ili nestane nestaje i sjena. One nisu materijalne, stoga mogu biti jako dobra zabava u vrtićima pomoću koje će djeca steći nova znanja i iskustva. Većina ljudi smatra da sjene predstavljaju nešto tajanstveno jer se mogu transformirati u različite objekte koji se pojavljuju, ali nikada ne ostavljaju tragove. One su vidljive, ali su istodobno nedodirljive, neuhvatljive i nematerijalne.

Postoje mnoge teorije koje se vežu uz kazalište sjena, pa se tako primjerice smatra da je ono nastalo davnih dana kada su ljudi pokušavali istražiti sjene, približiti ih i objasniti. Djeci možemo prikazati sjene u raznim bojama koristeći se folijama, papirima ili nekim drugim predmetima. Važno je da djeca već u predškolskoj dobi nauče osnovne boje, kako bi ih mogli koristiti u raznim likovnim aktivnostima. Kako bismo omogućili djeci da vide sjene u različitim bojama možemo se koristiti žaruljom, lampom, grafoskopom ili sličnim predmetima koji osvjetljavaju zid, a pritom možemo dodati određenu boju koju želimo prikazati. Djecu možemo naučiti simboličkom značenju boja da bismo im mogli omogućiti da pojedine boje koriste za određene situacije u kojima se može postići poseban efekt. Izvedbom neke predstave ili samo animacijom lutke dijete može bojama bolje dočarati lik ili predmet koji oponaša.

Uz dodavanje boja bitno je djeci ukazati na mijenjanje oblika sjena s obzirom na kut, odnosno naglasiti pojam udaljenosti i blizine. Tijekom provođenja aktivnosti u vrtiću mogla sam uočiti kako su djeca kroz igru sa sjenama pokušavala shvatiti zašto su sjene ponekad veće, a ponekad manje. Na samome početku bitno je naglasiti i prikazati primjerom „mijenjanje oblika“. Dijete može rukom prikazati razne sjene na zidu koji je osvjetljen. Važno je na samome početku objasniti djetetu da će animacija, ako ruku približi prema zidu, biti manja, a ako ju udalji od zida, biti veća. Postoje razni predmeti koji nam omogućuju da vidimo različite sjene. Određena fotografija ili skulptura imat će slične značajke sjene, no njihove dimenzije će biti potpuno drukčije. Raznim primjerima koji će biti prilagođeni djeci možemo dočarati nešto što je veće ili manje, odnosno bliže ili udaljenije.

4. KAZALIŠTE SJENA

Prošlost je razdoblje koje vežemo uz događaje koji su promijenili svijet. Mnogi ljudi nisu upoznati s određenim događajima iz prošlosti i mnoge ih činjenice pozitivno iznenade. Svatko od nas pokazuje interes prema nečemu i često volimo istraživati područje koje nas najviše zanima i potiče u nas znatiželju. Mnogi su stručnjaci pokušali doznati podrijetlo kazališta sjena. U povijesti su postojale različite teorije o kazalištu sjena, ali su mnoge od njih odbijene jer su se pokazale netočnima. Povijest lutkarstva seže duboko u prošlost u vrijeme teatralizacije za egipatske faraone, plemena na Indu te u vrijeme teatra starih Grka i Rimljana u kojih su se održavale obredne svečanosti. Razmišljajući i promatrajući prošlost možemo zaključiti da su se sjene pojavile vrlo rano, u doba pračovjeka koji je na stijenama stvarao sjene koristeći se vatrom kao izvorom svjetlosti. Lutke su prvi put u središte pozornosti došle u europskom ranom novom vijeku pa je upravo u razdoblju baroka zabilježen niz lutkarskih opera. Kazalište sjena se kroz godine počelo razvijati i u današnjem svijetu ima sve veću i važniju ulogu u izvođenju raznih predstava. Mnoge kazališne predstave se izvode na način da glumci izvode svoj dijalog, odnosno tekst i gledatelji vide čitavo njihovo tijelo, no kazalište sjena omogućuje gledateljima da vide samo sjene pokreta koji se izvode. Djeca predškolske dobi pokazuju veliki interes za upoznavanjem kazališta sjena. Često se pitamo: „Zašto su djeca fascinirana kazalištem sjena?“, i pokušavamo pronaći odgovor na postavljeno pitanje. Djeca predškolske dobi vole istraživati nepoznato, a kako često nisu upoznati s kazalištem sjena, ono ih potiče na učenje i dobivanje novih spoznaja jer im omogućuje samostalno izvođenje pokreta, osmišljavanje scene, teksta i lutaka. Postoje dvije vrste kazališta sjena:

a) Tradicionalno kazalište sjena

Tradicionalno je kazalište sjena nastalo na Dalekom istoku. Predstave koje su se održavale imale su uvijek isti sadržaj s jednakim brojem lutkara i glazbenika na sceni. Lutke su uvijek bile jednakog oblika, boja i dimenzija te je i paravan bio istog oblika i dimenzija.

b) Suvremeno kazalište sjena

Suvremeno kazalište sjena omogućuje glumcima, odnosno umjetnicima slobodu izbora. Osoba koja sudjeluje u predstavama može samostalno istraživati, eksperimentirati i sve prilagoditi svojim željama i mogućnostima. Predstave koje se izvode u potpunosti su drukčije po sadržaju, izgledu lutaka, odabiru glazbe, vrsti i obliku svjetlosti te po izgledu paravana.

Kazalište se sjena razlikuje od ostalih kazališta po nekoliko karakteristika. Kako bi se mogle izvoditi razne predstave u kazalištu sjena potrebno je osigurati:

1. Paravan s ekranom
2. Svjetla
3. Lutke
4. Glazbu
5. Sadržaj
6. Lutkare

Važno je da gledateljima omogućimo i pružimo scenu koja će ih zainteresirati da prate sadržaj koji se izvodi. Na samome početku paravan mora biti okrenut prema publici dok će se svjetlost postaviti iza njega. Položaj lutke mora biti između svjetla i ekrana na paravanu, kako bi gledatelji u potpunosti mogli vidjeti oblik sjene. Lutkari, odnosno glumci koji animiraju lutke moraju se nalaziti iza ekrana i biti potpuno skriveni od gledatelja. U većini slučajeva taj se efekt može postići na način da se glumci odjenu u tamnu odjeću, odnosno odjeću crne boje. Radi postizanja boljeg efekta ili naglašavanja pojedine scene, koristi se glazba koja je prilagođena sadržaju predstave.

Slika 3. Prikaz izgleda scene

Izvor:

http://www.theaterfigurenmuseum.de/images/cm/ausstellung/Sonderausstellung%20China/reich_der_schatten_2.jpg, preuzeto 16. 8. 2017.

4.1. Lutke sjene

Povijest lutaka ne može se točno odrediti, nije nam poznat podatak njihova postanka ni njihovo podrijetlo. lutka predstavlja jednu od najljepših, najzanimljivijih i najprivlačnijih igračka u djetinjstvu svakoga djeteta. Dijete već od najranije dobi voli igru s lutkama, ona mu pomaže da iskaže svoju kreativnost i maštu. Pomoću lutke dijete može unaprijediti svoju komunikaciju i suradnju s drugom djecom ili odraslima. Samostalno može osmisliti svoj dijalog, priču i likove koje će predstaviti. Lutke sjene se mogu usporediti s filmom zato što se sjene mogu pomicati poput filmske vrpce. Animator ima ulogu pomoću svojih ruku stvoriti sliku sjene ili pomoću predmeta stvoriti animaciju koja će potaknuti gledatelja s druge strane platna na uživanje u izvedbi i pokretu sjene. Zahvaljujući lutkama sjena možemo stvoriti čaroliju koja će u svakoga gledatelja pobuditi nešto jedinstveno i posebno. Gledatelji mogu doživjeti priču na svoj način te iznijeti vlastite doživljaje. Dok se slike s filmske vrpce mogu mehanički izmjenjivati što omogućuje gledatelju da te slike percipira kao pokret, kod lutaka sjena bitnu ulogu ima svjetlost koja je usmjerena prema bijelom platnu koje omogućuje gledatelju doživljavanje pokreta. Stoga možemo zaključiti: *„Lutka sjena nalazi se, poput filmske vrpce, kao premetnuti objekt između izvora svjetlosti i platna, a započinje svoj život u rukama animatora koji ju pokreće dok gledatelji s druge strane platna uživaju u čarobnoj igri sjena.“* (Županić Benić, M., 2009: 53 str.)

Slika 4. Prikaz lutaka sjena

Izvor: <http://www.kreativa-centar.hr/wp-content/uploads/2014/08/shadow-theatre.jpg>, preuzeto 23. 6. 2017.

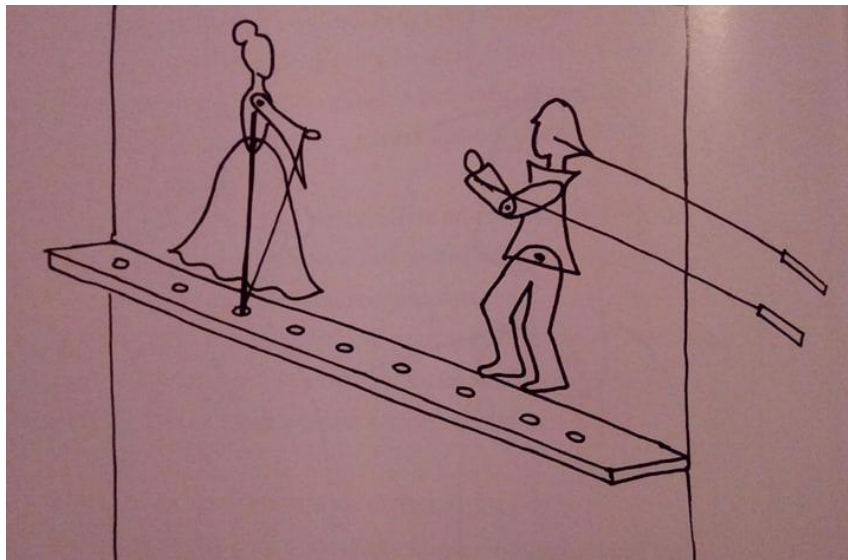
4.1.1. Obilježja lutaka sjena

Lutke sjena su karakteristične po tome što su plošne i dvodimenzionalne te djeluju poput pokretnih sličica koje nose u sebi veliku umjetničku vrijednost. Osmišljene su i izrađene tako da ne prikazuju u potpunosti profil osobe, životinje ili predmeta, već su prikazane kao poluprofil. Lutke mogu biti načinjene od kože, drveta, kartona, papira, plastične folije te mnogih drugih materijala koje možemo pronaći i iskoristiti za izradu. Tijekom prošlosti lutke su sjene imale veliki značaj u različitim kulturama i tradicijama, a većinom su predstavljene kao transparentne ili kao siluete, odnosno obrisi. Prilikom izrade velika se pažnja usmjerava na to da se precizno izrežu svi rubovi koji ocrtavaju lik. Obilježje izrade lutaka sjena je jednostavnost, lutke se mogu vrlo brzo i lako izraditi, a scena se može jednostavno i u kratkom vremenskom periodu postaviti, dok se materijali potrebni za izradu mogu lako pronaći te su uvijek dostupni. Prema vrsti korištenog materijala, razlikujemo dvije vrste lutaka sjena. Prvu vrstu čine lutke sjene izrađene od prozirnih materijala, dok drugu skupinu čine lutke sjene izrađene od neprozirnih materijala. U kazalištima možemo pronaći lutke s pomičnim glavama za koje nam je potrebna vodilica koju pomičemo rukama. Mnoge lutke možemo izrađivati s djecom na jednostavan način. Jedan je od najpoznatijih i najjednostavnijih načina izrade lutaka sjena igra sjena na zidu prostorije ili na platnu koristeći se rukama. Sjene koje možemo stvarati na zidu pomoću svjetlosti predstavljaju nam najjednostavniji oblik lutkarskog izraza. Djeca predškolske dobi stvaraju sjene životinjskih i ljudskih silueta zato što su ti pojmovi najbliži djetetu u toj dobi. Važno je da dijete samostalno rukama stvara sjene koje će istraživati i proučavati. *„Vrlo su pristupačne u izradi i animaciji za rad s djecom jer ih ona brzo mogu izraditi i primijeniti u svojoj igri, te su stoga prikladne za vrtić i školu.“* (Županić, Benić, M., 2009: 60 str.)

4.1.2. Kontrolni mehanizam i animacija lutaka sjena

Kako bi lutka bila pokretna, potreban nam je animator koji će osmisliti i rukama izvesti različite pokrete kojima će što bolje dočarati lik lutke. Animator je osoba koja može upravljati lutkama u raznim predstavama kako bi gledatelji bolje doživjeli izvedbu. Čitavo se tijelo lutke može animirati uz pomoć vodilice koja mora biti dovoljno čvrsta kako bi mogla izdržati težinu lutke i razne pokrete koji se izvode.

Vodilicu možemo postaviti, odnosno pričvrstiti na različite načine kako bismo mogli njome upravljati odozdo ili sa strane. Prema potrebi izrađena je od različitih materijala, no većinom se izrađuje od žice koja završava drvenom hvataljkom. Ovisno o likovima i radnji postoji drveni okvir koji se nalazi iza platna kako bi se u utore koji su izrađeni stavila lutka, koja u tom trenutku mora biti statična. Dok je određena lutka statična, animator preuzima druge likove kojima započinje animaciju, po potrebi pokreće nekoliko lutaka istovremeno. Ukoliko želimo s djecom animirati lutke omogućit ćemo im da pokušaju samostalno izraditi vodilicu, odnosno dršku pomoću koje će moći animirati lutku. Najjednostavniji način za djecu predškolske dobi je korištenje štapića koji se pričvrsti uz lutku.

Slika 5. Skica utora za vodilice

Izvor: Slika iz knjige, preuzeto 24. 6. 2017.

4.2. Upotreba raznih materijala u kazalištu

Kazalište sjena uključuje upotrebu raznovrsnog materijala pri izradi lutaka ili scene na kojoj će se izvoditi određena predstava. Za izradu scene mogu se koristiti kartonske kutije, papiri, plastika, platna i razni drugi materijali koji se moraju osvijetliti svjetlom kako bi se vidjeli pokreti koji se izvode. Scena se može osvijetliti pomoću žarulje, reflektora, projektor, grafoskopa i sličnih predmeta koji isijavaju svjetlost. Kako bi gledatelji što bolje doživjeli izvedbu, mogu se koristiti folije u raznim bojama,

koje će dočarati pojedine scene i likove. Postoje mnoge aktivnosti kojima će se izvoditi sjene, a jedna od zanimljivijih djeci i odraslima je crtanje s pijeskom. Pritom se mogu koristiti i razne mrežice pomoću kojih će se postići bolji efekt. Lutke se mogu izrađivati pomoću platna, papira, plastike, drva i mnogih drugih materijala koji se mogu jednostavno nabaviti. Djeca predškolske dobi mogu samostalno izrađivati sredstva potrebna za izvođenje predstave u kazalištu sjena. Važno je omogućiti djeci raznovrsne aktivnosti u kojima će, uz pomoć odrasle osobe, stvoriti svoje kreativne radove. "Teatar Naranča" iz Pule potiče djecu i odrasle na sudjelovanje u predstavama. Sve su njihove predstave radovi akademskih glumaca, redatelja, slikara, glazbenika te polaznika dramskog studija koji se uključuju kako bi stekli nova iskustva i znanja. Jedan od glavnih ciljeva je poticanje djece na sudjelovanje u predstavama kako bi ona mogla samostalno izrađivati predmete od raznovrsnog materijala. Predstave „Pinocchio“ i „Snježna kraljica“ su karakteristične po tome što se u njima javljaju elementi kazališta sjena. Gledatelji su se prilikom izvođenja mogli u potpunosti uživjeti u sadržaj predstave zbog različitih pokreta ruku i modela lutaka koje su bili izrađene od raznovrsnog materijala. U predstavi „Snježna kraljica“ koristili su se različiti efekti kao što je primjerice dočarano padanje snijega i korištenje svjetla u raznim bojama.

Slika 6. Pinocchio, Teatar Naranča

Izvor:

https://www.google.at/search?q=pinokio+tetaar+naranča&client=opera&hs=eku&dcr=0&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiz7qeK05LWAhUMLMAKHQR2DQ4Q_AUICigB&biw=1366&bih=658#imgrc=IUPCW9dpy07-PM:, preuzeto 7.9.2017.

5. DIJETE, ODGOJITELJ I LUTKA

Iskustva s upotrebom lutke u dječjem vrtiću i školi pokazuju da je lutka odlično motivacijsko sredstvo, poticaj za bogaćenje i senzibiliziranje djetetova emocionalnog, socijalnog i spoznajnog razvoja. Dijete s pomoću lutke spoznaje karakteristike, raspoloženja, kontekst događanja, a to potiče njegov misaoni, fantazijski i emocionalni svijet te pomaže pri integraciji u odgojnu skupinu u vrtiću“ (Ivon, H., 2010: 7 str.) Igra se predstavlja kao specifična aktivnost koja najbolje odgovara djetetu te njome osigurava tjelesni, emocionalni, intelektualni i društveni razvoj. Postoji simbolička igra kojom se izražava mašta i kreativnost te tako ona kroji put za razvoj dječjih emocija i sposobnosti. *„U simboličkoj igri javlja se elementarni oblik apstraktnog mišljenja jer se dijete koristi gestama, zvukovima i objektima da bi reprezentiralo događaje ili objekte. Na taj način, simbolička igra predstavlja sposobnost za simboličku transformaciju iskustva, odnosno način ili oblik prerade, razumijevanja pa i objašnjava iskustva.“* (Ivon, H., 2010: 22 str.) Dijete je samo po sebi veoma kreativno i može osmisliti razne igre koje će mu biti sredstvo zabave. Tijekom studiranja posjetila sam mnoge vrtiće na prostoru Pule u kojima sam imala praksu ili pojedine aktivnosti. Promatrajući djecu mogla sam uočiti kako se ponašaju u određenim situacijama. Djeca su tijekom dana sudjelovala u raznim igrama. Iz vlastitog primjera mogu navesti simboličke igre u kojima su djeca slobodno izražavala svoju maštu i kreativnost, pritom koristeći igračke koje su im bile ponuđene u prostoriji. Kao primjer simboličke igre navodim igru sa štapom koji je djetetu predstavljao mač, a taj je mač simbolizirao njegovu hrabrost i snagu. Djevojčice su većinu vremena provele u igri s lutkama kojima su davale razna imena i osobine. Tijekom igre osmišljavale su dijaloge i mijenjale su svoje glasove kako bi ih prilagodile lutki koju su oponašale. Razgovori su većinom bili vezani uz događaje iz bliske prošlosti, pa su djevojčice razgovarale o temi koja je bila aktualna toga dana ili nekoliko dana ranije. Djeca mlađe dobne skupine većinu su vremena oponašala jednostavne aktivnosti odraslih koje svakodnevno gledaju: pranje suđa, kuhanje ručka, pospremanje kreveta, hranjenje bebe i slično. Starija dobna skupina osmišljavala je igre koje su bogatije, složenije i zahtjevnije. Uključivanje lutke u odgojno-obrazovni proces omogućuje da djeca istaknu svoju kreativnost na njima zanimljiv način. Lutka djetetu pomaže da se oslobodi straha i srama pričanja pred drugim ljudima, omogućuje mu da stvori pozitivnu sliku o samome sebi. *„Prioritetan*

zadatak odgojitelja jest pomagati djetetu da razvije pozitivnu sliku o samome sebi. To za predškolsko dijete znači samopercepciju, razumijevanje vlastite razvojne kompetencije i primjerenosti u svojoj kulturnoj sredini“. (Ivon, H., 2010: 40 str.)

Odgojitelj raznim motivacijskim razgovorima i aktivnostima može pripremiti dijete za snalaženje u različitim situacijama. Lutka može poticati dijete da ono razvija svoju samostalnost te svoje socijalne kompetencije. Uloga odgojitelja je da potiče djetetovo stvaralaštvo u kojemu ono otkriva svoje potencijale i talente. U vrtiću se organiziraju razne radionice ili aktivnosti u kojima djeca moraju samostalno izrađivati ili osmisliti radove koje će prezentirati. Odgojitelj je djetetov partner tijekom učenja, brine za djecu, potiče dijete na razmišljanje i rješavanje problema, osigurava djeci osjećaj pripadnosti i potiče ih na razgovor i rješavanje konflikta. *„Koristeći lutku na načine lutka/sadržaj i lutka/područje, odgojitelj će lakše i aktivnije potaknuti djecu da uče, odnosno da stječu iskustva unutar određenog sadržaja ili područja. Lutka će na zoran i životan način omogućiti djeci da bolje strukturiraju vlastita iskustva te da oblikuju vlastito razumijevanje tih iskustva. Drugim riječima, omogućit će im da pozornije promatraju i interpretiraju svijet oko sebe.“* (Ivon, H., 2010: 83 str.)

Organiziranjem raznih aktivnosti djeca u suradnji s odgojiteljima mogu izrađivati lutke pomoću kojih mogu izvesti predstavu, njima tematski zanimljivu i razumljivu. Važno je poticati djecu na sudjelovanje u raznim aktivnostima koje se organiziraju unutar ili izvan ustanove.

Slika 7. Izrada lutaka u DV

Izvor: fotografirala Petra Peršić, 3. 7. 2017.

6. KREATIVNA RADIONICA „LUTKE IZ SJENE“

„Monte Librić“ se predstavlja kao festival dječje knjige i autora, odnosno kulturna, jedinstvena i edukativna manifestacija namijenjena djeci. Festival omogućuje djeci sudjelovanje u raznim radionicama i aktivnostima koje su osmišljene tako da djeca samostalno mogu izrađivati različita sredstva i rekvizite uz pomoć stručnih osoba ili volontera koji sudjeluju u projektima. *„Pomnim odabirom tema i praćenjem svih aktualnosti na području dječje književnosti Monte Librić postaje jedan od najznačajnijih dječjih festivala u Hrvatskoj, ali i šire, koji mladom naraštaju pruža uvid u značaj književnosti.“* (Monte librić, 2017, www.montelibric.sajamknjige.hr/hr/2017/o-festivalu-2015/, pristupljeno 4. 7. 2017.) Iz osobnog iskustva mogu reći da je festival kreativno osmišljen i omogućuje djeci stjecanje znanja i iskustva. U sklopu festivala sudjelovala sam kao volonter u kreativnoj radionici pod nazivom „Lutke iz sjene“. Voditelji radionice bili su studenti Umjetničke akademije u Osijeku i Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, pod mentorstvom Nenada Pavlovića, Hrvoja Seršića i Breze Žižović. Cilj radionice je bio pokrenuti djecu na istraživanje svijeta kazališta sjena. Radionice su trajale četiri dana, odnosno od utorka do petka. Tom sam prilikom uz suradnju s ostalim studenticama i voditeljima održala radionice. Prvoga su nam se dana pridružila djeca starije dobi, odnosno djeca koja su već pohađala osnovnu školu. Na samome početku djeci sam ispričala basnu koju su morali pažljivo slušati kako bi znali odgovoriti na pitanja postavljena nakon ispričane priče. U razgovoru nakon čitanja bilo je važno naglasiti koje životinje su bile glavni likovi te koje su karakteristike imale te životinje u basni, ali i u svakodnevnom životu. Potom se vodio razgovor na temu „sjena“ gdje su djeca mogla iznijeti svoja razmišljanja pri čemu je došla do izražaja njihova kreativnost i maštovitost. Pokazali smo im sjene pomoću tijela ili pomoću predmeta koji nam je u blizini ili kojega smo samostalno izradili. Djeca su iskazala veliku zainteresiranost prilikom prikazivanja sjena te su se uključila pokazujući različite sjene koje su stvarala svojim rukama. Većinom su rukama stvarali sjenu ptice ili psa. Na samome kraju djeca su nacrtala životinju iz basne koju smo potom izrezali i stavili na drvene štapiće izrađujući tako lutke pomoću kojih su djeca mogla izvesti igrokaz sjena. Zanimljivo je bilo vidjeti kako djeca samostalno istražuju sjene svoga tijela ili sjene nekog predmeta. Na kraju radionice razgovarali smo o njihovim dojmovima i o tome što su sve mogli naučiti, odnosno što

su naučili. Sljedećih su dana dolazila djeca predškolske dobi koja su nas pozitivno iznenadila svojim mudrim odgovorima na postavljena pitanja. Djeca su bila pokazivala veliku zainteresiranost i motivaciju za rad. Tijekom sudjelovanja u radionicama prikupila sam nove informacije koje će mi koristiti i biti od pomoću u daljnjem radu s djecom predškolske dobi. Stekla sam mnoga nova znanja, ali isto tako i dodatno iskustvo koje me je potaknulo na daljnja sudjelovanja u radionicama. Osim što ovakvim aktivnostima potičemo sebe na ulaganje truda i na marljiv rad, omogućujemo i djeci postizanje vidljivih rezultata i razvoj njihovih vještina.

Slika 8. Izrada lutka

Izvor: <http://www.montelibric.sanjamknjige.hr/hr/2017/dnevnik-ml/utorak-25-travnja-2017/lutkarska-radionica-lutke-iz-sjene/>, preuzeto 4. 7. 2017.

Slika 9. Dijete istražuje sjenu pomoću svojih ruku

Izvor: <http://www.montelibric.sanjamknjige.hr/hr/2017/dnevnik-ml/cetvrtak-27-travnja-2017/lutkarska-radionica-lutke-iz-sjene/>, preuzeto 4. 7. 2017.

7. PRVODOĐENJE SCENSKE AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU

U dječjem vrtiću „Hlojkica“ u Delnicama u mješovitoj skupini „Zvezdice“ i „Krijesnice“ provela sam aktivnost u kojoj su djeca, uz moju pomoć, izradila lutke stječući nova znanja o kazalištu sjena. Prije samog izvođenja, razgovarala sam s mentoricom o provedbi aktivnosti. Pripremila sam sav materijal i sredstva potrebna za rad te sam dobila potvrdu od roditelja kako bih mogla fotografirati djecu i njihov rad tijekom aktivnosti. Prije početka scenske aktivnosti u jednoj sam prostoriji pripremila potreban pribor i materijal. U jednom je dijelu sobe bio osmišljen „Likovni centar“ u kojemu su se izrađivale lutke na štapu, dok se u drugom dijelu sobe nalazila scena i reflektor pomoću kojeg se izvodio igrokaz na temu „Zdrava hrana“. Likovni je centar bio mjesto u kojemu su djeca izrazila svoju kreativnost i maštovitost. Djeca su naime morala samostalno izrađivati lutke i osmisliti igrokaz pomoću izrađenih lutaka. Lutke su se izrađivale na bijelom papiru na kojemu su djeca pomoću olovke nacrtala obris životinje koji su potom izrezali škarama i zalijepili na drveni štapić. Scena je bila postavljena na drugom dijelu prostorije. Za izradu scene sam koristila karton, paus papir dimenzije A3 te lutke medvjeda koje su bile izrađene od papira. Da bih dočarala sjene na dnu scene, postavila sam svjetiljku pomoću koje smo jasno vidjeli sjene likova. Prvi dio aktivnost započela sam motivacijskim razgovorom u kojemu sam djeci postavila niz pitanja kako bih uvidjela jesu li upoznata sa sjenama i kazalištem sjena. Uslijedio je igrokaz pod nazivom „Zdrava prehrana“ autorice Ljerke Pukec. Igrokaz se izvodio na sceni koju sam prethodno izradila. Prije samoga početka pripremila sam prostor kako bi se sjene likova što bolje vidjele. Izradila sam likove medvjeda i medvjedice uz pomoć bijelog papira tako što sam nacrtala obrise medvjeda koje sam potom izrezala i zalijepila na drveni štapić. Prije početka igrokaza djeci sam objasnila da moraju pažljivo slušati i gledati kako se sjene likova kreću po sceni. Nakon što je igrokaz završio s djecom sam razgovarala o tome što su sve mogli vidjeti i kako su doživjeli scenu. Prvo sam ih upitala što se dogodilo u priči, odnosno koja je radnja igrokaza te koji su se sve likovi pojavili na sceni. Nakon što su djeca samostalno osmislila pouku igrokaza, postavila sam im pitanje: „Što sam sve koristila za izradu scene te pomoću čega sam izradila likove?“. Nakon što sam zamračila prostor u kojem su djeca boravila uslijedila je igra sa sjenama pomoću reflektora koji je osvjetljavao zid prostorije na kojemu su se izvodile sjene korištenjem nekog predmeta ili dijelova tijela. Djecu sam odlučila

naučiti kako izvoditi sjene životinja pomoću ruku na jednostavan i njima zanimljiv način. Neka su djeca već znala pokazati pokrete ruku kojima se prikazuje sjena određene životinje. Uslijedio je odlazak u „Likovni centar“ gdje se započelo s izradom lutaka pomoću kojih će djeca izvoditi igrokaz. Svako dijete dobilo je bijeli papir i olovku te je započelo sa crtanjem životinje prema svojoj želji. Od djece nisam zahtijevala da nacrtaju određenu životinju ili stvarnu životinju, već su djeca mogla osmisliti neobičnu i čudesnu životinju kojoj su na kraju morali imenovati. Djeca su pokazala veliki interes pri izradi životinja, a do izražaja je došla i njihova suradnja te međusobno poticanje. Budući da je svako dijete posebno na svoj način, njihovi su radovi bili različiti. Nakon što su djeca nacrtala lutku, uslijedilo je rezanje škarama nakon kojega su djeca dobila oblik lutke koja se potom zalijepila na drveni štapić. Drveni je štapić omogućio da djeca lakše koriste lutku pri izvedbi igrokaza. Djeca su u manjim grupama odlazila do zida koji je bio osvjetljen kako bi se mogle vidjeti sjene. Pri samome kraju s djecom sam razgovarala o scenskoj aktivnosti. Cilj ove aktivnosti je bio da djeca steknu nova znanja i iskustvo te da pokušaju izraziti svoju kreativnost i samostalnost.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Preddiplomski stručni studij predškolskog odgoja
Akademska godina 2016./2017.

PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE AKTIVNOSTI IZ LUTKARSTVA I SCENSKE KUTURE

AKTIVNOST:

„Kazalište sjena“

Dječji vrtić: „Hlojkica“, Delnice

Mentorica/odgojiteljica: Slađana Žugić

Studentica: Petra Peršić

3. 7. 2017., Delnice

USTANOVA: Dječji vrtić „Hlojkica“

DATUM IZVOĐENJA AKTIVNOSTI: 3. 7. 2017.

ODGOJITELJICA: Slađana Žugić

ODGOJNA SKUPINA: „Zvezdice“ i „Krijesnice“

BROJ DJECE U SKUPINI: 25

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE SKUPINE:

Skupina „Zvezdice“ i „Krijesnice“ su srednja i starija dobna skupina u kojima nema djece s poteškoćama.

MOTIV: Izrada lutke – najdraža životinja

LIKOVNO PODRUČJE RADA: oblikovanje na plohi (crtanje)

LIKOVNA TEHNIKA: crtanje grafitnom olovkom

MATERIJALI: papiri, grafitna olovka, škare, drveni štapići, ljepilo

LIKOVNI PROBLEM: ploha

OBLIK RADA: frontalni, individualni oblik rada

METODE RADA:

- metoda usmenog izlaganja
- metoda razgovora
- metoda slušanja
- metoda analitičkog promatranja
- metoda realizacije

CILJ: razvijati kreativnost, maštu, sposobnost izražavanja i stvaranja usmjerenom pažnjom

LIKOVNI ZADATCI:

ODGOJNI ZADATCI:

- razvijati interes za rad, samostalnost, upornost i osjećaj za sklad
- poticati pozitivan odnos prema vlastitom radu
- poticati ljubav prema likovnom izražaju
- poticati odnos prema drugom djetetu, jedno dijete prema skupini, dijete prema djetetu
- stvoriti ugodnu atmosferu i raspoloženje u skupini
- razvijati osjećaj privrženosti prema prijatelju

OBRAZOVNI ZADATCI:

- usvajati znanje o sjenama i kazalištu sjena
- stvarati iskustvo o lutki kao prijatelju
- poticati likovno izražavanje

FUNKCIONALNI ZADATCI:

- razvijati koncentraciju i pažnju
- razvijati motoriku šake
- stvarati pozitivnu sliku o sebi
- razvoj divergentnog razmišljanja i kreativnosti

AKTIVNOSTI KOJE SU PRETHODILE: motivacijski razgovor, izvedba igrokaza na sceni koju sam izradila, igra sa sjenama uz pomoć reflektora

ORGANIZACIJA PROSTORA I MATERIJALA ZA RAD: Prije početka aktivnosti pripremit ću prostor u kojem će djeca raditi. Na stol ću staviti papire, grafitne olovke, škare i ljepilo.

ZAMIŠLJENI TIJEK AKTIVNOSTI

UVODNI DIO

Prije početka aktivnosti postaviti ću na stol sve što će mi biti potrebno za rad: bijeli papiri, škare, grafitne olovke, ljepilo te ću pripremiti prostoriju s odgovarajućim rekvizitima. Predstaviti ću se djeci i reći ću im da ću danas održati aktivnost na temu „Kazalište sjena“. Djecu ću postaviti da sjednu na stolice gdje ću najprije započeti s motivacijskim razgovorom u kojemu ću postaviti razna pitanja kao što su:

1. Što je sjena?
2. Pomoću čega možemo stvoriti sjenu?
3. Što je kazalište?
4. Što je kazalište sjena?
5. Jesu li su ikada posjetili kazalište te što su sve mogli vidjeti ukoliko su gledali neku predstavu?
6. Može li se pomoću tijela stvarati sjena?
7. Jesu li ikada pokušali stvarati sjene pomoću tijela ili nekog predmeta?

Nakon razgovora djeci ću izvesti igrokaz „Zdrava prehrana“ autorice Ljerke Pukec, no na samome ću početku djeci ukazati na to da pažljivo slušaju ono što će se dogoditi u priči jer će kasnije morati odgovoriti na postavljena pitanja. Igrokaz će se izvoditi na sceni koju ću prethodno izraditi. Prije samoga početka pripremit ću prostor kako bi se sjene likova mogle što bolje vidjeti. Izraditi ću likove medvjeda i medvjedice uz pomoć bijelog papira tako što ću nacrtati obrise medvjeda koje ću potom izrezati i zalijepiti na drveni štapić. Pri izradi scene koristit ću karton, paus papir dimenzije A3 te žarulju kojom sam osvijetlila unutrašnjost kutije kako bi se mogle vidjeti sjene lutaka u obliku medvjeda. Na kraju igrokaza postaviti ću pitanja:

1. Koji su se likovi pojavili u igrokazu?
2. Što se dogodilo s medvjedima?
3. Zašto je medvjed želio jesti zdravu hranu, a medvjedica nezdravu hranu?

Djeca će na kraju samostalno isprobati sjene pomoću lutaka medvjeda te nakon toga koristiti ću reflektor koji će osvijetliti zid. Pomoću svojeg tijela djeca će morati napraviti nekoliko sjena životinja koje ću im prije početka objasniti i demonstrirati.

GLAVNI DIO

Posjest ću djecu za stol te ću im objasniti što trebaju raditi, kako koristiti materijale prije no što započnu s crtanjem i demonstrirati tehniku. Tijekom aktivnosti obilazi ću stolove i pratiti njihov rad. Ukoliko bude potrebno pomoći ću onome tko se nađe pred nekim problemom.

ZAVRŠNI DIO

Kada svako dijete završi sa svojim radom upitat ću ga koje karakteristike ima njegov rad, koju je životinju nacrtao te kako ju je imenovao. Nakon što sva djeca završe, pripremit ćemo lutke životinja na štapiću pomoću kojih će na samome kraju djeca samostalno izvesti igrokaz na zidu koji će biti osvjetljen reflektorom.

PRILOG IGROKAZA:

„Zdrava prehrana“, Ljerka Puček

Medo: „Probudi se draga, stiglo je proljeće.

Osjećam da miriše cvijeće.“

Medvjedica: „Oh, dobro jutro dragi Zlatko,

potražimo brzo nešto slatko.

Sanjala sam čokoladu crnu i bijelu

i staklenku meda cijelu.“

Medo: „Ne zvao se ja medvjed Zlatko

ako ću više jesti slatko.

Iskopati ću vrt kao i susjed krt.“

Medvjedica: „A, što će nam vrt? Zbog pčela ćemo saditi cvijeće.“

Medo: „Posadit ćemo povrće, to ti je zdrava hrana

i jesti ga svakoga dana.

Luk, salata, paprika žuta i crvena,

mrkva, rotkvica i malo hrena.“

Medvjedica: „Ne mogu ti ja jesti povrće to svakog dana,

znaš da je slatko jelo moja mana.“

Medo: „Ovog proljeća imaš priliku

da promijeniš naviku.“

Medvjedica: „Kakve si ti to sanjao snove,

zašto imaš želje nove?“

Medo: „Cijelu sam zimu sanjao posjetu zubaru,

Zato svoju mijenjam naviku staru.“

Izvor: <http://www.pjesmicezadjecu.com/svakodnevni-igrokazi/zdrava-hrana-ljerka-pukec.html>, preuzeto 30. 6. 2017.

Slika 10: Lutke medvjeda i medvjedice za izvođenje igrokaza „Zdrava prehranama“

Izvor: fotografirala Petra Peršić, 3. 7. 2017.

8. ANALIZA DJEČJIH RADOVA

Nakon što su djeca završila s izradom lutaka na štapu svako sam dijete zamolila da mi kaže ime svoje životinje i zašto je baš odabrao životinju koju je nacrtao. U nastavku donosim analizu pet odabranih radova.

Slika 11. Lutka djevojčice A. J. (6 godina i 4 mjeseca)

Životinja: Poni

(fotografirala: Petra Peršić)

Djevojčica A. J. (6 godina i 4 mjeseca)

„Nacrtala sam ponija jer ih jako volim gledat u crtićima. Dala sam mu ime Iskra jer mi se sviđa tako.“

Tijekom cijele aktivnosti imala je usmjerenu pažnju na ono što se radilo te je aktivno odgovarala na pitanja. Nije trebala pomoć pri izradi lutke, samostalno ju je nacrtala, potom izrezala i zaljepila na drveni štapić. Nije pokazivala sram tijekom izvedbe igrokaza kojeg je osmislila sa prijateljicom.

Slika 12. Lutka dječaka M. J. (5 godina i 8 mjeseci)

Životinja: morski pas

(fotografirala: Petra Peršić)

Dječak M. J. (5 godina i 8 mjeseci)

„Napravio sam morskog psa jer je on jako opasan i jak, nisam znao kako bi ga nazvao pa se zove samo morski pas“.

Tijekom izrađivanja lutke pažnju je usmjerio u potpunosti na svoj crtež, vrlo je pažljivo i precizno crtao oblik i zube morskog psa. Proveo je najviše vremena crtajući u usporedbi s ostalom djecom.

Slika 13. Lutka djevojčice P. A. (5 godina i 2 mjeseca)

Životinja: bubamara

(fotografirala: Petra Peršić)

Djevojčica P. A. (5 godina i 2 mjeseca)

„Volim bubamaru, ova mi je baš lijepa. Želim da bude šarena i puna boja. Zove se kao i ja samo malo drugačije, Paola“.

Tijekom izrađivanja djevojčica je stalno usmjeravala pažnju na boje, htjela je da njezina lutka bude obojana drvenim bojama. Ponosna je bila na svoj te ga je pokazivala drugim prijateljima. Bila je sramežljiva tijekom izvedbe samostalne predstave koju je osmislila s drugom djevojčicom.

Slika 14. Lutka djevojčice A. I. (4 godine i 5 mjeseci)

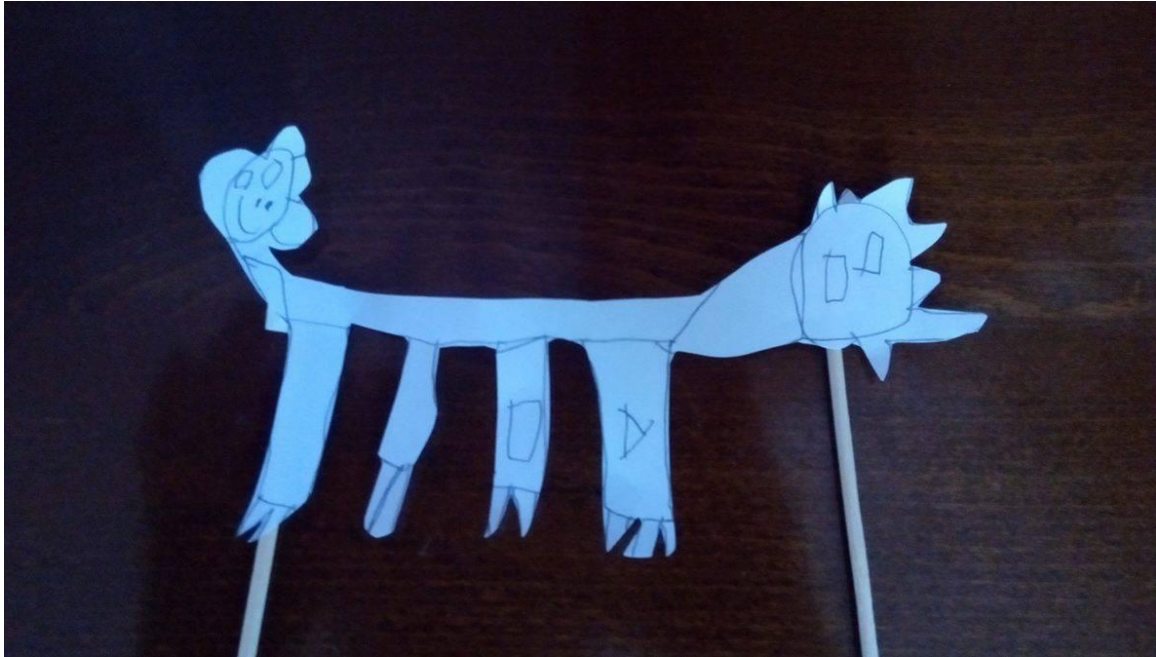
Životinja: Medvjed

(fotografirala: Petra Peršić)

Djevojčica A. I. (4 godine i 5 mjeseci)

„Nacrtała sam djevojčicu medvjeda kao iz priče koju je teta glumila jer mi je bilo lijepo, zove se Iculana“.

Tijekom likovne aktivnosti djevojčica je samostalno crtala medvjeda, nije surađivala s ostalom djecom zbog toga što je tek stigla u novu grupu. Ne poznaje se još dovoljno s ostalom djecom.

Slika 15. Lutka dječaka L. B. (4 godine 3 mjeseca)

Životinja: Dinosaur

(fotografirala: Petra Peršić)

Dječak L. B. (4 godine i 3 mjeseca)

„Obožavam dinosaure to mi je najzanimljivije, ja znam njihova imena i kako su živili. Mama mi je kupila puno slikovnica na dinosaure. Moj se zove Ankelo“.

Tijekom aktivnost dječak je ostalim dječacima pričao o dinosaurima dok je crtao svoju lutku. Iznenadio me svojim znanjem i zainteresiranošću za aktivnost. Samostalno je osmislio svoj igrokaz „Igra lovice“ .

9. ZAKLJUČAK

Ovim završnim radom pokušala sam objasniti važnost kazališta u djetetovom životu. Na samome početku pisanja završnog rada veću pažnju sam usmjerila na proučavanje i istraživanje literature kako bih upotpunila svoje znanje o proučavanoj temi. Ranije stečenim saznanjima uvidjela sam da je važno djetetu omogućiti razne aktivnosti u kojima će ono samostalno ili uz podršku odrasle osobe djelovati. Dijete je aktivni istraživač koji se sudjelovanjem u raznim aktivnostima i radionicama razvija i upotpunjuje svoja znanja i spoznaje. Kazalište sjena omogućuje pojedincima izražavanje mašte i kreativnosti osmišljavanjem te izradom lutaka i tekstova korištenih u predstavama za djecu i odrasle.

Lutka predstavlja bitnu ulogu u djetetovu životu jer pomoću nje dolazi do emocionalnog, socijalnog i spoznajnog razvoja. Lutka pomaže djetetu da se u pojedinim situacijama osjeća sigurno jer pomoću nje dijete razvija komunikaciju i ostvaruje bolji odnos s vršnjacima i odraslima. Često sam svjedočila kako je lutka prijelazni objekt tijekom odvajanja djeteta od majke.

Sudjelovanjem u radionicama primijetila sam da djeca veliku pažnju usmjeravaju na izgled lutke prilikom njezine izrade jer imaju priliku samostalno osmisliti njezin izgled, odabrati boje i odabrati materijale. Pri provođenju scenske aktivnosti u vrtiću promatrala sam djetetovu igru sa sjenama. Dijete samostalno stvara sjene pomoću svog tijela tako što pokretima ruku stvara raznolike oblike. Igrajući se sa sjenama djeca izražavaju svoju kreativnost i maštu prilikom stvaranja raznih animacija. Iako se većina djece na samome početku boji samostalno istraživati i stvarati sjene, s vremenom pokazuju sve veći interes. Unatoč tomu što je djeci u najranijoj dobi sjena nepoznat pojam, ona se s njome susreću u svakodnevnom životu i upravo je zbog toga važno da spoznaju značaj sjene te proces njezina nastanka, a radionice i aktivnosti povezane s kazalištem sjena idealan su način da djeca to steknu na zanimljiv i poticajan način.

10. LITERATURA

KNJIGE:

1. Anić, V. (2007), *Rječnik hrvatskog jezika*. Zagreb: Novi liber
2. Božić, D. (2006), *Englesko-hrvatski, hrvatsko-engleski rječnik s gramatikom*. Split: Marjan tisak
3. Došen Dobud, A.(1995.), *Malo dijete veliki istraživač*. Zagreb: Alinea
4. Ivon, H.(2010.), *Dijete,odgajatelj i lutka*. Zagreb: Profil
5. Miljak, A. (2009.), *Življenje djece u vrtiću*. Zagreb: SM Naklada d.o.o
6. Pokrivka, V.(1978.), *Dijete i scenska lutka*. Zagreb: Školska knjiga
7. Prosperov, Novak, S. (2014.), *Knjiga o teatru*. Zagreb: AGM
8. Županić Benić, M. (2009.), *O lutkama i lutkarstvu*. Zagreb: Leykam

ČASOPISI:

1. Bogner Šaban, A. (1986.) Povijest lutkarstva u Hrvatskoj od 1916-1985. u: *Dani Hvarškoga kazališta : Građa i rasprave o hrvatskoj književnosti i kazalištu*, vol. 12 no. 1., str. 251-263., Dostupno na:
http://hrcak.srce.hr/search/?show=results&styp=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=povijest+lutkarstva [Pristupljeno: 4. 7. 2017.]

MREŽNI IZVORI:

1. Mujagić E., *Svjetlost*, <http://www.am.unze.ba/pzi/2007/MujagicEdita/rad/svjetlost.html>, preuzeto: 20. 7. 2017.
2. Pukec Lj., *Zdrava prehrana*, <http://www.pjesmicezadjecu.com/svakodnevnigrokazi/zdrava-hrana-ljerka-pukec.html>, preuzeto: 3 . 6. 2017.
3. Šuran O., *Kreativne radionice*,
<http://www.montelibric.sanjamknjige.hr/hr/2017/radionice/kreativne-radionice/>, preuzeto: 4. 7. 2017.
4. Šuran O., *Kreativne radionice*,
<http://www.montelibric.sanjamknjige.hr/hr/2017/radionice/kreativne-radionice/>, preuzeto: 4. 7. 2017.
5. Nepoznat autor, *Kazalište sjena*,
<https://www.centarcesarec.hr/radioniceseminari/kazaliste-sjena/>
6. Nepoznat autor, *Ploha*, <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/sazetak2%20ploha.htm>, preuzeto: 20. 7. 2017.

POPIS SLIKA:

Slika 1. *Svjetlost* (fotografirala Petra Peršić)

Slika 2. *Dijete istražuje vlastitu sjenu* (fotografirala Petra Rački)

Slika 3. *Prikaz izgleda scene* (izvor:

http://www.theaterfigurenmuseum.de/images/cm/ausstellung/Sonderausstellung%20China/reich_der_schatten_2.jpg, preuzeto 16. 8. 2017.)

Slika 4. *Prikaz lutaka sjena* (izvor: <http://www.kreativna-centar.hr/wp-content/uploads/2014/08/shadow-theatre.jpg>, preuzeto 23. 6. 2017.

Slika 5. *Skica utora za vodilice* (izvor: slika iz knjige, fotografirano 24. 6. 2017.)

Slika 6. Pinocchio, Teatar Naranča (Izvor:

https://www.google.at/search?q=pinokio+tetaar+naranča&client=opera&hs=eku&dcr=0&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiz7qeK05LWAhUMLMAKHQR2DQ4Q_AUICigB&biw=1366&bih=658#imgsrc=IUPCW9dpy07-PM:, preuzeto 7.9.2017.)

Slika 7. *Izrada lutaka u DV* (fotografirala Petra Peršić)

Slika 8. *Izrada lutka* (izvor: <http://www.montelibric.sanjamknjige.hr/hr/2017/dnevnik-ml/utorak-25-travnja-2017/lutkarska-radionica-lutke-iz-sjene/>, preuzeto 4. 7. 2017.)

Slika 9. *Dijete istražuje sjenu pomoću svojih ruku*

(izvor: <http://www.montelibric.sanjamknjige.hr/hr/2017/dnevnik-ml/cetvrtak-27-travnja-2017/lutkarska-radionica-lutke-iz-sjene/>, preuzeto 4. 7. 2017.)

Slika 10. *Lutke medvjeda i medvjedice za izvođenje igrokaza „Zdrava prehranama“*
(izvor: fotografirala Petra Peršić)

Slika 11. Lutka djevojčice A. J. (6 godina i 4 mjeseca) (fotografirala: Petra Peršić)

Slika 12. Lutka dječaka M. J. (5 godina i 8 mjeseci) (fotografirala: Petra Peršić)

Slika 13. Lutka djevojčice P. A. (5 godina i 2 mjeseca) (fotografirala: Petra Peršić)

Slika 14. Lutka djevojčice A. I. (4 godine i 5 mjeseci) (fotografirala: Petra Peršić)

Slika 15. Lutka dječaka L. B. (4 godine 3 mjeseca) (fotografirala: Petra Peršić)

11. SAŽETAK

Kroz temu „Kazalište sjena u dječjem vrtiću“ u uvodom sam dijelu objasnila ulogu igre i odnos djeteta prema igri s lutkama. Igra je sastavni dio djetinjstva te dijete putem igre unaprjeđuje svoja znanja i iskustva. Važno je naglasiti da u kazalištu sjena veliku ulogu ima svjetlost putem koje možemo stvarati razne oblike i veličine sjena. Veliku sam pažnju usmjerila na sjene koje djetetu predstavljaju nepoznat pojam, odnosno nešto što ih može uvelike zainteresirati kako bi ju mogli samostalno istraživati i proučavati. lutka ima veliku ulogu u poticanju djetetovog emocionalnog, spoznajnog i socijalnog razvoja stoga je bitno da dijete samostalno izrađuje lutke pomoću kojih će izvesti predstave. Postoje razne radionice u kojima dijete može aktivnost sudjelovati. U svrhu istraživanja kazalište sjena, provela sam aktivnost u dječjem vrtiću. Cilj aktivnosti je bilo je poticanje djece na aktivno sudjelovanje u radu, stjecanje novih znanja i iskustva te poticanje međusobne komunikacije.

SUMMARY

Through the theme "Kazalište sjena u dječjem vrtiću" in the introduction, I explained the role playing has and children's relationship towards playing with dolls. Playing is an essential part of childhood and because of that we can conclude that a child gains more life knowledge and experience by playing various games. It is important to highlight the fact that lights play a big role, because with them we can create various shapes and sizes. I paid a lot of attention to shadows which present a child an unknown subject, something that can give them great interest to self-study and explore. A doll has a big role in encouraging a child's emotional, cognitive and social development so it's important for children to create dolls themselves, with which they will perform a show. There are different workshops in which children can actively participate in. Exploring the shadow theater I conducted an activity in a kindergarten (ili preschool). The goal of the activity was to encourage the children to actively participate, to acquire new knowledge and experience and to improve their communication among other children. Eva Bolf

Through the theme "Kazalište sjena u dječjem vrtiću" in the introduction, I explained the role playing has and children's relationship towards playing with dolls. Playing is an essential part of childhood and because of that we can conclude that a child gains more life knowledge and experience by playing various games. It is important to highlight the fact that lights play a big role, because with them we can create various shapes and sizes. I paid a lot of attention to shadows which present a child an unknown subject, something that can give them great interest to self-study and explore. Shadow theater can be traditional, simple or contemporary, in which various materials and content appears. A doll has a big role in encouraging a child's emotional, cognitive and social development so it's important for children to create dolls themselves, with which they will perform a show. There are different workshops in which children can actively participate in. Exploring the shadow theater I conducted an activity in a kindergarten (ili preschool). The goal of the activity was to encourage the children to actively participate, to acquire new knowledge and experience and to improve their communication among other children.